

ВІДГУК

Офіційного опонента - доктора юридичних наук, професора, члена-кореспондента НАПрН України, заслуженого діяча науки і техніки України, першого заступника начальника Інституту кримінально-виконавчої служби Стеценка Семена Григоровича на дисертацію Лавриненка Олексія Олександровича «Адміністративно-правове регулювання профілактичної діяльності у сфері охорони здоров'я», подану на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук зі спеціальності 12.00.07 - адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право

Актуальність теми дисертації та її зв'язок з науковими програмами. Становлення України як демократичної, правової, соціальної держави, закріплення в Конституції України положення про найвищу соціальну цінність людини, її життя і здоров'я, честі і гідності, недоторканості і безпеки вимагає формування нових підходів до вирішення проблем належної реалізації та захисту прав і свобод людини, Особливого значення ці питання набувають у сфері охорони здоров'я, оскільки здоров'я людини належить до числа тих найважливіших чинників, які визначають параметри належного існування людини у суспільстві.

Слід також зазначити, що особливої гостроти питання охорони здоров'я набувають в умовах погіршення демографічної ситуації в країні, поширення хвороб, які набули характеру епідемії, складності процесів реформування системи охорони здоров'я та недостатності фінансування. Як слушно зазначає дисертант, пріоритетним напрямком вирішення цих та інших проблем у сфері охорони здоров'я має стати профілактика хвороб населення, для забезпечення якої необхідна консолідація зусиль органів державної влади, органів

місцевого самоврядування та суспільства з метою створення та розвитку оптимальної системи профілактичної діяльності у сфері охорони здоров'я.

В сучасних соціально-економічних умовах правове регулювання профілактичної діяльності у сфері охорони здоров'я вимагає подальшого реформування і одним із важливих напрямків такого реформування є вдосконалення організаційних та правових засад реалізації та захисту відповідних прав громадян. Багато в чому це обумовлює важливість і необхідність проведення ґрунтовних наукових досліджень, пов'язаних з проблемами адміністративно-правового регулювання профілактичної діяльності у сфері охорони здоров'я, вирішення питань, які стосуються сучасних тенденцій та особливостей такого регулювання. Саме тому дисертаційне дослідження О. О. Лавриненка «Адміністративно-правове регулювання профілактичної діяльності у сфері охорони здоров'я» слід визнати актуальним.

Зв'язок роботи з науковими програмами, темами, планами.

Дослідження виконане відповідно до п. 1 Додатку 9 Пріоритетних напрямів наукового забезпечення діяльності органів внутрішніх справ України на період 2010-2014 рр., затверджених Наказом МВС України від 29 липня 2010 р. №347, п. 17.6 Пріоритетних напрямів наукових досліджень Харківського національного університету внутрішніх справ на 2011-2014 рр., затверджених Вченою радою Харківського національного університету внутрішніх справ 27 грудня 2010 р. (протокол № 10).

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій.

Робота, запропонована О. О. Лавриненком, характеризується системним підходом до предмету дослідження. Структурно дисертація складається зі вступу, трьох розділів, які об'єднують дев'ять підрозділів, висновків і списку використаних джерел. Повний обсяг дисертації становить 234 сторінки, з них основного текст}' - 184 сторінки. Список використаних джерел нараховує 398 найменувань. Структура повністю відповідає цілям і

завданням дослідження, дозволяє послідовно розглянути всі проблеми, визначені автором. Обґрунтованість положень, сформульованих у дисертації, підтверджується також критичним аналізом наявних літературних джерел юридичного, методологічного, філософського, медичного спрямувань з проблематики адміністративно-правового регулювання профілактичної діяльності у сфері охорони здоров'я.

Обґрунтованість наукових положень дисертаційної роботи та достовірність одержаних результатів підтверджена теоретичною та методологічною основою проведених досліджень, критичним аналізом та узагальненням великої кількості праць вітчизняних та зарубіжних вчених, праці яких відносяться до різних історичних періодів.

Дисертаційна робота відрізняється помітною методологічною культурою. В ній висвітлено широке коло нових проблем і оригінальних авторських підходів щодо їх вирішення. Автор коректно і вдало полемізує, аргументує свої судження, пов'язує загальнотеоретичні проблеми адміністративно-правового регулювання із конкретною проблематикою свого наукового пошуку - профілактична діяльність у сфері охорони здоров'я.

Науково-дослідницькі методи та прийоми теорії пізнання соціально-правових явищ є методологічним підґрунтям дисертаційного дослідження, в основу якого також покладені наукові принципи й концептуальні положення, розроблені спеціалістами в галузі адміністративного, конституційного, господарського, фінансового, медичного права, економіки, соціології тощо, їх застосування обумовлюється системним підходом, що дає можливість досліджувати проблеми в єдності їх соціального змісту і юридичної форми. Глибина і достовірність результатів дисертаційного дослідження забезпечується володінням автором методами наукового пошуку.

Комплексний підхід до використання методів дослідження дав змогу всебічно розглянути особливості організації та адміністративно-правового регулювання профілактичної діяльності у сфері охорони здоров'я. Детальному аналізу піддано закони та інші нормативно-правові акти України,

якими забезпечується профілактична діяльність у сфері охорони здоров'я. Позитивною рисою дослідження є й використання та аналіз великого обсягу міжнародних правових актів та закордонних законодавчих актів у сфері охорони здоров'я.

Зміст дисертації повною мірою відповідає вимогам паспорту спеціальності 12.00.07 - адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право, за якою вона подається до захисту, а зміст автореферату є ідентичним до основних положень дисертації.

Достовірність результатів дослідження та наукова новизна дисертації.

Дослідження відзначається науковою новизною, є своєчасним і корисним як для науки, так і для практики забезпечення адміністративно-правового регулювання профілактичної діяльності у сфері охорони здоров'я. Дисертація О. О. Лавриненка є однією з перших праць у вітчизняній науці адміністративного права, спеціально присвяченою комплексному дослідженню проблем адміністративно-правового регулювання профілактичної діяльності у сфері охорони здоров'я.

Автор досить ретельно розглядає, питання, що стосуються поняття, видів, цілей, заходів, функцій та принципів профілактичної діяльності у сфері охорони здоров'я, її значення для забезпечення належної життєдіяльності особи, доводить, що профілактика хвороб є пріоритетним напрямком охорони здоров'я населення (с. 13-31).

Цікавим є і аналіз співвідношення категорії профілактики з термінами, схожими з нею за змістом: запобігання, боротьба, попередження, протидія. Слушним є висновок автора стосовно того, що термін «протидія» є ширшим за термін «профілактика», оскільки включає, окрім превентивних заходів, ще й заходи безпосередньої боротьби із загрозами, які вже виникли. Указаний підхід, на думку автора, можна поширити і на категорію профілактики хвороб, яка разом із категорією «боротьби» утворює зміст протидії хворобам. У зв'язку з цим, говорячи про профілактику хвороб та профілактику у сфері охорони здоров'я в цілому, автор обгрунтовано веде мову лише про заходи

запобігання виникненню ризиків, які можуть мати негативний вплив на сферу охорони здоров'я (с. 19-20).

З метою вивчення особливостей становлення та позитивного досвіду правового регулювання профілактичної діяльності у сфері охорони здоров'я, дисертант аналізує закордонний досвід у цій сфері (с. 31-49). Слід підкреслити, що досвід інших країн розглядається в контексті протидії вживанню алкоголю, наркотичних засобів, палінню, забезпечення фізичної активності, здорового харчування, проведення вакцинації, безпеки харчових продуктів та охорони навколишнього природного середовища.

В роботі автор комплексно аналізує сучасний стан адміністративно-правового регулювання профілактичної діяльності у сфері охорони здоров'я та доходить до цілком обґрунтованого висновку про наявність ряду проблем і недоліків у цій сфері. Зокрема, це недостатнє приділення законодавцем уваги питанням здорового харчування, яке включає не лише якість та придатність харчових продуктів, а й забезпечення їх позитивного впливу на здоров'я людини; недостатня урегульованість на нормативному рівні питань масового спорту порівняно з більшим ступенем правового забезпечення професійного спорту; досить фрагментарний рівень адміністративно-правового регулювання відносин у сфері профілактики хвороб через недостатню розвиненість цих відносин в Україні. Поряд з цим, позитивним моментом автор визнає посилення уваги до питань адміністративно-правового регулювання профілактики поширення хвороб, які на сьогодні набули в Україні характеру епідемії.

Заслуговує на підтримку позиція автора стосовно того, що система профілактичної діяльності у сфері охорони здоров'я має носити системний характер та охоплювати ряд елементів - історичний, соціально-психологічний, інформаційний, особистісний, економічний, політико-правовий, організаційний (с. 73-77).

Грунтовним є дослідження автором питання адміністративно-правових засад інформаційного забезпечення профілактичної діяльності у сфері охорони

здоров'я (с. 88-109). Слід погодитися з підходом автора щодо визначення інформаційного забезпечення профілактичної діяльності у сфері охорони здоров'я як нормативно врегульованого процесу створення оптимальних умов для задоволення інформаційних потреб суб'єктів профілактичної діяльності у сфері охорони здоров'я з метою належної реалізації ними своїх функцій і завдань (с. 96).

В роботі автор комплексно аналізує питання правового регулювання профілактики хвороб засобами медичного характеру та здоровим харчуванням (с. 110-122). Заслуговує на підтримку й підхід автора стосовно доцільності прийняття Загальнодержавної програми забезпечення здорового (раціонального) харчування населення (с. 120).

Автором розглядаються питання протидії поширенню наркоманії, алкоголізму і тютюнової залежності в Україні (с. 122-135). При цьому, обґрунтовано пропонується створення Міжвідомчого інформаційно-аналітичного центру з питань протидії наркоманії, пропонується орієнтовний перелік повноважень цього центру. Заслуговує на підтримку і позиція автора стосовно важливості посилення інформаційно-роз'яснювальної роботи як пріоритетного напрямку вирішення проблеми зловживання алкогольними напоями серед молоді.

Також заслуговують на увагу пропозиції автора щодо необхідності вдосконалення адміністративно-правового регулювання у сфері фізкультурно-спортивної діяльності в Україні (с. 135-157). Обґрунтовується доцільність включення до Закону України «Про фізичну культуру та спорт» окремого розділу щодо медичного забезпечення фізичної культури та спорту. Звертається увага на доцільність постановки питання про розробку Спортивного кодексу України з урахуванням авторської позиції щодо його структури.

Досліджуються і питання забезпечення законності при здійсненні профілактичної діяльності у сфері охорони здоров'я (с. 157-172). До найважливіших способів забезпечення законності у сфері профілактики

хвороб автор відносить нагляд, контроль, звернення громадян та адміністративну відповідальність (с. 165).

Все вищенаведене дозволяє стверджувати, що дисертаційне дослідження О. О. Лавриненка відзначається науковою новизною. В результаті його проведення сформульовано ряд нових наукових положень і висновків, конкретні пропозиції щодо вдосконалення чинного законодавства України. Наукові положення, висновки, оцінки, пропозиції та рекомендації, що містяться у дисертації можуть бути використані в практичній діяльності органів та установ охорони здоров'я, а також у навчальному процесі.

Повнота викладення наукових положень, висновків і рекомендацій в опублікованих працях. Основні положення дисертаційної роботи знайшли достатньо повне відображення у одинадцяти наукових працях, з яких 5 статей, що опубліковані автором у фахових наукових виданнях та тези 6 доповідей на науково-практичних конференціях. Робота пройшла необхідну апробацію. Результати дослідження заслуховувалися на низці науково-практичних конференціях.

Автореферат дисертації відповідає її змісту та повністю відображає основні положення та результати дослідження. Дисертація і автореферат оформлені відповідно до встановлених вимог.

Зауваження щодо дисертації. Визначаючи загалом високий теоретичний рівень роботи, її важливе практичне значення, варто відзначити, що це все не виключає можливості критичного підходу до окремих позицій здобувача, висловити деякі міркування та зауваження.

1. В роботі слід було більш чітко сформулювати об'єкт дослідження, оскільки у тому варіанті, яким він є у роботі - «організаційно-правові відносини, що виникають у зв'язку з профілактичною діяльністю у сфері охорони здоров'я», він не є ширший ніж предмет дослідження, який відображено у назві роботи. Все ж таки ми повинні говорити, що предмет дослідження повинен знаходитись у межах об'єкту і об'єкт є тим, з чим дисертант працює на початку дисертації, а потім, за мірою проведення

дослідження «викристалізовується» безпосередній предмет дисертаційного дослідження.

2. На ст. 27-28 дослідження автором виділяються принципи профілактики у сфері охорони здоров'я. Важко погодитись із розумінням дисертантом такого широковживаного принципу як демократизм. Він, за думкою дисертанта, «полягає у можливості залучення до здійснення профілактичних заходів не лише органів держави та місцевого самоврядування, а й недержавних організацій». Все ж таки ми повинні розуміти, що демократизм вказує на народ, пересічних громадян, які мають право впливати як на формування влади у широкому сенсі, так і на прийняття участі у плануванні та реалізації профілактичних заходів. Саме пересічні громадяни, а не тільки недержавні організації, адже до числа останніх входять далеко не всі громадяни України.

3. Додаткової аргументації потребує пропозиція автора передбачити на нормативному рівні заборону продажу у школах та інших середніх навчальних закладах продуктів харчування, які містять велику кількість шкідливих речовин (с. 118). Не зрозуміло, за якими критеріями відповідні продукти харчування слід відносити до категорії таких, які містять велику кількість шкідливих речовин, оскільки категорія «багато - мало» обумовлює різні варіанти тлумачення і, як наслідок, право реалізації.

4. Важко погодитись із дисертантом стосовно його бачення сутності терміну «профілактична діяльність у сфері охорони здоров'я» в контексті запропонованих короткострокових та довгострокових цілей, а саме «недопущення погіршення та покращення існуючого стану здоров'я громадян»..., «а в кінцевому підсумку - посилення економічного потенціалу держави, її подальшого розвитку та покращення демографічної ситуації». По-перше, недопущення погіршення та покращення існуючого стану здоров'я громадян не може бути ціллю, оскільки формально кажучи, займаючись профілактикою - не лікуєш людину, тобто не допустити погіршення стану здоров'я може лікар швидкої медичної допомоги чи хірург під час операції тощо. Але ціллю профілактики є інша - створення умов, за яких вірогідність погіршення стану здоров'я стане меншим. По-друге, посилення

економічного потенціалу держави узагалі та покращення демографічної ситуації зокрема не можуть вважатись кінцевою метою профілактики у сфері охорони здоров'я. Стаття 3 Конституції України чітко зазначає, що людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю. Права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави. Держава відповідає перед людиною за свою діяльність. Утвердження і забезпечення прав і свобод людини є головним обов'язком держави. Тому ніякий самий могутній економічний потенціал держави не може бути метою профілактики у сфері охорони здоров'я. Тільки людина, її права, свободи, її здоров'я. А покращення демографічної ситуації? Так, це позитивний наслідок, але не мета профілактики. А як тоді бути з профілактикою для осіб похилого віку?

5. Навряд чи має право на існування запропонований дисертантом у рамках підрозділу 2.1. варіант видання Наказу Міністерства охорони здоров'я України щодо порядку взаємодії та координації вищих, центральних, місцевих органів влади, органів місцевого самоврядування та громадськості щодо профілактичної діяльності у сфері охорони здоров'я. Все ж таки до вищих органів держави відносяться Президент України, Верховна Рада України та Кабінет Міністрів України. Координувати їх діяльність можна лише на рівні закону, а не наказу одного із відомств.

6. На с 143 дослідження автором пропонується включити до Закону України «Про фізичну культуру і спорт» окремого розділу щодо медичного забезпечення фізичної культури та спорту. При цьому, на с 149 автором висловлюється думка стосовно доцільності прийняття Спортивного кодексу України та зокрема пропонується врегулювати у ньому питання застосування відповідних стимулюючих речовин, зокрема, допінгу, страхування життя та здоров'я спортсменів тощо. Постає питання про те, як мають співвідноситися ці два законодавчі акти.

Проте вказані недоліки не є визначальними у цілому позитивній оцінці дисертації. В цілому дисертація Лавриненка Олексія Олександровича

«Адміністративно-правове регулювання профілактичної діяльності у сфері охорони здоров'я» є завершеною науковою працею. Актуальність тематики, логічне викладення матеріалу, аргументованість наукових висновків і узагальнень свідчить про значний науковий рівень проведеного дослідження. Отримані наукові результати сприятимуть удосконаленню адміністративно-правового регулювання профілактичної діяльності у сфері охорони здоров'я.

Таким чином, дисертація на тему «Адміністративно-правове регулювання профілактичної діяльності у сфері охорони здоров'я» є завершеною працею, в якій отримано нові науково обґрунтовані результати, що вирішують конкретну наукову задачу, яка має суттєве значення для науки адміністративного права, відповідає вимогам п. 11, 13, 14 Постанови Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 року №567 «Про затвердження Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника», а її автор, Лавриненко Олексій Олександрович, заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата юридичних наук зі спеціальності 12.00.07 - адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право.

Перший заступник начальника

Інституту кримінально-виконавчої служби,

доктор юридичних наук, професор,

член-кореспондент Національної

академії правових наук України,

заслужений діяч науки і техніки України

С.Г. Стеценко

*Завідуючий відділом
Стеценко С.Г.
Інститут кримінально-виконавчої служби
Міністерства юстиції України*